

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO IN REGIONALNI RAZVOJ

UČNA ENOTA 3

Učitelji in poučevanje

Učitelji in poučevanje

»Cilj poučevanja je preprost: omogočiti študentom, da se naučijo.«

Paul Ramsden, 1992, str. 5

UČNI IZIDI

Na koncu te učne enote bi morali biti zmožni:

- opisati pojmovanja in pristope učiteljev k poučevanju;
- razlikovati med razumevanjem poučevanja kot znanosti, umetnosti in veščine;
- opisati ključne značilnosti in vedênja dobrih visokošolskih učiteljev;
- naštetih nekaj načel za poučevanje na osnovi spoznanj o učenju;
- napisati nekaj vprašanj z uporabo Bloomove taksonomije.

Opomba: Del gradiva za to učno enoto predstavlja ta poglavji 2.4 in 2.5 v priročniku *Konceptualne podlage za preučevanje aktivnega učenja in razvoja globalnih kompetenc za 21. stoletje v visokem šolstvu* (ur. Pangrčič & Žmavc, 2023), ki je dostopen na <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/56/63/164-1>.

UČITELJI IN POUČEVANJE

ANKETA

Izpolnite kratko anketo (**Kako dobro poučujem?**), ki je sestavni del gradiva za to učno enoto. Kaj od navedenega vam gre dobro in kaj vam včasih ali pogosto povzroča težave? Česa od naštetega morda pri vašem poučevanju ne počnete, ker se vam to ne zdi pomembno za vaš predmet, ali pa za to obstajajo ovire? Če prvo, zakaj? Če drugo, kaj so največje ovire?

UČITELJEVA 'LEDENA GORA'

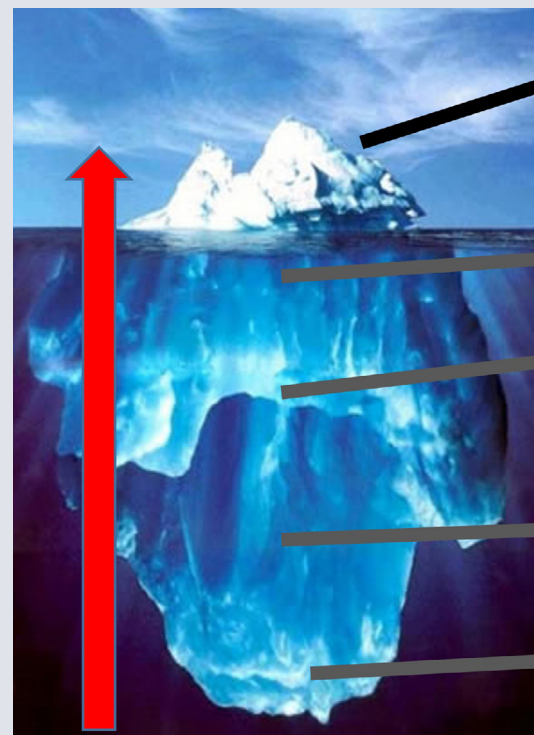
Najbrž ni učitelja, ki si ne bi želel, da se študenti naučijo to, kar pri svojem predmetu uči oziroma predava. Težavo pri tem pogosto predstavlja razmišljanje učiteljev, da so za uspešno učenje pomembni le tako imenovani študentski dejavniki, kot so intelektualna zmožnost, zanimanje za predmet, prizadevnost pri opravljanju učnih aktivnosti in nalog idr. Manjšo pomembnost pa pripisujejo tako imenovanim učiteljskim dejavnikom: sebi in svojim pojmovanjem o tem, kaj sestavlja

dobro visokošolsko poučevanje in kaj pomeni biti dober visokošolski učitelj. Danes vemo, da enako kot velja, da imajo pojmovanja študentov o učenju ključen vpliv na načine, kako ti pristopajo k učenju, tudi velja, da imajo pojmovanja učiteljev o poučevanju ključen vpliv na načine, kako učitelji pristopajo k poučevanju in posledično, kako poučujejo. Za ponazoritev tega vpliva lahko služi prisposodba 'učiteljeve ledene gore', kjer so v njenem vidnem delu (nad površjem) učiteljeva vedênja (npr. očesni stik, kretnje, glas, govor, gibanje idr.), v preostalih plasteh ledene gore (pod površjem), pa si sledijo manj vidne razsežnosti učitelja, in sicer (od zgoraj navzdol) učiteljevo načrtovanje oziroma priprava na poučevanje, nato učiteljevo znanje (tj. znanje predmeta oziroma discipline, pedagoško znanje idr.) in obvladovanje poučevalnih veščin (npr. uporaba sodobne tehnologije), še globlje so učiteljeva pojmovanja (o poučevanju, študentih,

UČITELJI IN POUČEVANJE

vlogi učitelja idr.) in, povsem na dnu, učiteljevi občutki, prepričanja in vrednote. Vpliv delovanja v učiteljevi 'ledeni gori' poteka od spodaj navzgor, to je, vsaka od 'plastí' ledene gore vpliva na 'plastí', ki so nad njo.

učiteljeva vedênja (npr. očesni stik, kretnje, govor, gibanje, lastnosti, navade...)

učiteljevo načrtovanje oz. priprava na poučevanje

učiteljevo znanje (znanje predmeta, discipline, pedagoško znanje,...) in obladovanje poučevalnih veščin (npr. uporaba sodobne tehnologije)

učiteljeva pojmovanja (o poučevanju, študentih, vlogi učitelja...)

učiteljevi občutki, prepričanja in vrednote

vpliv delovanja – vsaka od spodnjih plasti vpliva na plasti, ki so nad njo

POJMOVANJA UČITELJEV O POUČEVANJU

Po znani Biggsovi klasifikaciji (Biggs, 1999, str. 62–63) obstajajo trije nivoji razmišljanja o poučevanju, ki so značilni za učitelje v različnih obdobjih njihovih pedagoških karier. Na *prvem*, najnižjem nivoju, učitelj razume poučevanje kot prenašanje oziroma posredovanje dejstev in informacij študentom. Naloga učitelja je, da jasno 'poda snov', od tod naprej pa je odgovornost in tudi krivda za morebiten neuspeh na strani študenta.

Na *drugem* nivoju razmišljanja o poučevanju je to še vedno razumljeno kot 'prenos', vendar tokrat ne zgolj dejstev in informacij, ampak tudi konceptov in razumevanj. Skladno s tem načinom razmišljanja je učenje študentov posledica dobrega poučevanja, zato je za učitelja ključnega pomena njegova usposobljenost v veščinah poučevanja, kot so jasnost

UČITELJI IN POUČEVANJE

v govoru, dinamičnost v gibanju, dober očesni stik, učinkovito zastavljanje vprašanj, večša uporaba učnih pripomočkov idr. Tokrat je v primeru študentovega neuspeha krivda na strani učitelja (manko didaktičnih kompetenc). Za Biggsa je drugi nivo pojmovanj o poučevanju še vedno deficiten, ker je poudarek še vedno na tem, kar počne učitelj, ne pa na tem, kar počne študent.

Za razliko od obeh prej opisanih nivojev razmišljanja o poučevanju, je za pojmovanje na *tretjem*, najvišjem nivoju značilno, da je osredinjeno na študenta, tj. da izhaja iz študentovih potreb in interesov. Za poučevanje na tem nivoju razmišljanja so ključnega pomena aktivnosti in naloge, ki jih pri (tudi pred in po) poučevanju opravljajo študenti ter podpora, ki jim jo pri tem zagotavlja učitelj. Pri poučevanju, ki je skladno s takšnim razmišljanjem, ne gre zgolj za prenašanje informacij in konceptov, ki jih je treba 'pokriti' in razumeti, ampak mora biti jasno tudi, kaj pomeni razumeti določeno vsebino, koncepte in ideje na način, kot je to opredeljeno v ciljih in predvidenih učnih izidih, ter kakšne vrste poučevalno-učnih aktivnosti so potrebne oziroma kaj morajo

študenti storiti, da bodo dosegli želeni nivo razumevanja. Za avtorja je pri poučevanju prva naloga učitelja doseči pri študentih željo po učenju, zbuditi njihovo radovednost in interes, šele potem pridejo na vrsto koncepti.

TRENUTEK ZA REFLEKSIJO

Kateremu od opisanih treh nivojev pojmovanja poučevanju je bilo vaše razmišljanje blizu, ko ste začeli kariero visokošolskega učitelja? Ali so se vaša pojmovanja o poučevanju od takrat spremenila? Če da, kako oziroma v čem?

UČITELJI IN POUČEVANJE

PRISTOPI UČITELJEV K POUČEVANJU

Zgoraj opisani trije nivoji pojmovanj o poučevanju se odlikavajo v načinih, kako učitelji pristopajo k poučevanju, in sicer se pojmovanje na prvem in drugem nivoju odraža v pristopu, pri katerem je v središču učitelj (tako imenovan na učitelja osredinjen pristop), pojmovanje na tretjem nivoju pa v pristopu, pri katerem je v središču študent (tako imenovan na študenta osredinjen pristop). Za učitelje, ki pri svojem poučevanju uporabljajo prvi pristop, je za poučevanje bistveno to, kar počne učitelj, svoje poučevanje pa razumejo predvsem kot prenašanje (transmisijo) znanja na študente, zaradi česar pri svojem poučevanju dajejo prednost predvsem vsebinsko-organizacijskim vidikom poučevanja, npr. strukturiranju vsebine na način, da bo ta študentom čim bolj razumljiva. Po drugi strani pa učitelji, ki uporabljajo pristop, pri katerem je v središču študent, razumejo svoje poučevanje kot omogočanje študentom, da izgrajujejo svoje razumevanje in znanje (konstruktivistični pogled), pri čemer je v tem procesu bistvenega pomena to, kar počno študenti. Kot ugotavljajo raziskave (npr. Trigwell idr., 1999),

imajo učitelji, ki uporabljajo na učitelja osredinjen pristop k poučevanju, študente, ki zavzemajo bolj površinski pristop k učenju, učitelji, ki uporabljajo na študenta osredinjen pristop, pa študente, ki zavzemajo bolj globinski pristop k učenju. Slednji se prekriva s pojmom in idejo aktivnega učenja, ki je bilo predmet obravnave v prejšnji učni enoti.

UČITELJI IN POUČEVANJE

VIDEO

Za ilustracijo na učitelja osredinjenega pristopa k poučevanju (in slabega poučevanja nasploh) si velja pogledati kratek prizor iz najstniške komedije *Prosti dan Ferrisa Buellerja* (Ferris Bueller's Day Off) iz leta 1986 (<https://www.youtube.com/watch?v=uhiCFdWeQfA>). Omenjeni prizor je še danes pogosto uporabljen v literaturi in učnih gradivih o poučevanju in vlogi učitelja. Za bolj sofisticirano in hkrati zanimivo ter ilustrativno razlago poučevanja za aktivno učenje pa si velja pogledati video posnetek predavanj o aktivnem učenju, ki ga je na povabilo Rektorske konference RS leta 2017 izvedel dr. Todd Zakrajsek z Univerze v Severni Karolini v ZDA (dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=9-BZ7Whxf0s&t=1231s>).

POUČEVANJE KOT ZNANOST, UMETNOST IN VEŠČINA

V literaturi o poučevanju se to pogosto označuje z izrazi znanost, umetnost ali veščina. Kot pišejo avtorji, je poučevanje znanost v tem, da obstajajo z raziskavami podprti dokazi o tem, katere poučevalne strategije in prakse učinkovito spodbujajo učenje. Obstaja pa še druga stran poučevanja, ki se upira strogo znanstvenemu klasificiranju in se opisuje kot umetnost poučevanja. Poučevanje je tu mišljeno kot proces, ki vključuje intuicijo, imaginacijo, domiselnost, ustvarjalnost in improvizacijo pri ustvarjanju učnih izkustev. Učitelj mora učno snov (kurikulum) prenesti v življenje, to pomeni študente navdušiti, doseči pri njih miselno in čustveno angažiranost, vznemirjenje in odziv. Ob znanosti in umetnosti pa se za opisovanje poučevanja uporablja tudi izraz veščina, saj mora

UČITELJI IN POUČEVANJE

učitelj, podobno kot glasbenik ali igralec, obvladati tehnike, ki jih lahko uporabi vsak trenutek (npr. zastavljanje vprašanj, organizacija dela v skupinah), te pa je mogoče konkretno opisati in se jih naučiti. Učitelj se lahko veščin poučevanja nauči šele skozi čas, skozi izkustvo in refleksijo ter skozi lasten profesionalni razvoj.

TRENUTEK ZA REFLEKSIJO

Razmišljajte o svojem poučevanju in kako se v njem odsvlikavajo ali prepletajo znanost, umetnost in veščine. Kaj od tega, kar počnete, ko poučujete študente, bi lahko uvrstili v vsako od teh kategorij?

'DOBER' VISOKOŠOLSKI UČITELJ

V zgodovini visokošolskega izobraževanja se mnenja o tem, kakšen je 'dober' visokošolski učitelj v osnovi niso spremenila. Študenti so vselej cenili učitelja, ki izkazuje dobro poznavanje predmeta

oziroma discipline, ki je predmet poučevanja, ki poučuje na dinamičen in zanimiv način, pripravlja za študente aktivnosti in naloge, ki zanje pomenijo izziv, je pravičen pri ocenjevanju idr.

TRENUTEK ZA REFLEKSIJO

V gradivu za to učno enoto je kratka reflektivna vaja (**Lastnosti dobrih učiteljev**), ki vsebuje seznam lastnosti dobrih visokošolskih učiteljev, izdelan na osnovi tako starejših kot novejših raziskav. Preberite jih in ocenite, v kolikšni meri je vsaka od teh lastnosti značilna za vas in vaše poučevanje.

UČITELJI IN POUČEVANJE

VEDENJA VISOKOŠOLSКИH UČITELJEV

Visokošolski učitelji pri poučevanju izkazujejo paleto vedenj, ki pomembno vplivajo na to, kako študenti doživljajo in, posledično, vrednotijo poučevanje. V raziskavi, s katero so želeli ugotoviti, ali se vedjenja 'odličnih' učiteljev povezujejo z učinkovitim poučevanjem, so avtorji (Buskist idr., 2002) ugotovili 28 značilnosti odličnega učitelja in tem značilnostim ustrezna učiteljeva vedjenja.

TRENUTEK ZA REFLEKSIJO

V literaturi o visokošolskem poučevanju (in poučevanju nasploh) obstaja nešteto seznamov lastnosti, ki se pripisujejo 'dobrim' učiteljem. V gradivu za to učno enoto je kratka reflektivna vaja (**Značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedenj**), ki vsebuje seznam značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedenj. Preberite jih in ocenite, v kolikšni meri te značilnosti in vedjenja veljajo oziroma so značilna za vas in vaše poučevanje.

NAČELA ZA POUČEVANJE NA OSNOVI SPOZNAJ O UČENJU

Spodaj je nekaj ugotovitev na osnovi raziskav o tem, kako se študenti najbolje učijo in iz tega izvedena načela za poučevanje (Nilson, 2010, str. 4–5).

Kot ugotavlja avtorica, se študenti najbolje učijo:

- tako, da novo znanje povezujejo z znanjem in prepričanji, ki jih že imajo;
- ko se učijo to, kar je po njihovem mnenju relevantno za njihova življenja;
- ko jih za to motivira navdušenje in entuziazem drugih ljudi v njihovih življenjih;
- ko so aktivno vključeni (angažirani) v aktivnost oziroma življenjsko izkustvo;
- ko aktivno spremljajo svoje učenje in reflektirajo o svoji uspešnosti (metakognicija);

UČITELJI IN POUČEVANJE

- ko prejemajo novo snov večkrat in na različne načine (skozi različne čute in načine, ki zaposlujejo različne dele njihovih možganov);
- ko se razumevanje nove snovi preverja s testi (večje kognitivno procesiranje in priklic informacij iz spomina);
- ko snov vzbuja tudi čustveno in ne samo intelektualno ali fizično vključenost (spodbuja spremembe v nevronskih omrežjih v možganih).

Skladno z zgornjimi načeli naj bi učitelj zato:

- začel tam, kjer so študenti - ugotovil, kaj že vedo in česa ne ter nato nove vsebine, veščine in zmožnosti povezal s tem, kar že vedo oziroma so zmožni (primeri, analogije);
- poskrbel, da bodo študenti dojemali gradivo kot relevantno za njihova življenja in bodoče kariere;
- izkazoval navdušenje nad svojim predmetom in poučevanjem predmeta (glas, govorica telesa);
- pripravljaj ustvarjalne, inventivne iz izzivajoče naloge, ki jih študenti rešujejo v majhnih skupinah;

- uporabljal tehnike aktivnega učenja in predaval na interaktiven način;
- uporabljal, ko je to možno, metode izkustvenega učenja (resnične in problemske situacije);
- poučeval na različne načine - študentom omogočal priložnosti za branje, poslušanje, govorjenje, pisanje, razmišljanje in delovanje;
- poučeval študente o najboljših načinih učenja pri njegovem predmetu;
- vključeval v svoje poučevanje priložnosti za preverjanje znanja (kvizi, testi, naloge za domov), tako da lahko študenti sproti preverjajo svojo uspešnost;
- motiviral študente in spodbujal učenje skozi čustva - poskrbel, da je učno izkustvo dramatično, humorno, presenetljivo, ipd., kar vzbuja bolj trajne spremembe v možganih.

UČITELJI IN POUČEVANJE

TRENUTEK ZA REFLEKSIJO

Razmišljajte, kaj bi lahko storili ali spremenili v vašem poučevanju, da bi upoštevali zgoraj naštetá spoznanja o tem, kako se študenti najbolje učijo. Kje vidite ovire in kako bi jih lahko premagali?

VIRI:

Biggs, J. (1999). What the Student Does: teaching for enhanced learning. *Higher Education Research & Development*, 18(1), 57–75.

Buskist, W., Sikorski, J., Buckley, T., & Saville, B. K. (2002). Elements of master teaching. V S.F. Davis in W. Buskist (ur.). *The teaching of psychology: Essays in honor of Wilbert J. McKeachie and Charles L. Brewer* (str. 27–39). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Cvetek, S. (2015). *Učenje in poučevanje v visokošolskem izobraževanju*. Ljubljana: Buča, 2015.

Nilson, L. B. (2010). *Teaching at its best: A research-based resource for college instructors*. San Francisco: Jossey Bass.

Ramsden, P. (1992). *Learning to Teach in Higher Education*, London: Routledge.

Trigwell, K., Prosser, M. & Waterhouse, F. (1999). Relations between teachers' approaches to teaching and students' approaches to learning. *Higher Education* 37, 57–7.

PRIPOROČENA LITERATURA

Cvetek, S. (2015). *Učenje in poučevanje v visokošolskem izobraževanju*. Ljubljana: Buča, 2015 (4. pogl., str. 36–50).

Cvetek, S. (2019). *Na študenta osredinjeno poučevanje: Priročnik za visokošolske učitelje*. Ribniško selo: Akadem

UE 3

Kako dobro poučujem?

Odgovorite na spodnja vprašanja, ki se nanašajo na vaše poučevanje.

Če se vam vprašanje ne zdi relevantno za vaše poučevanje oz. predmet, pustite prazno.

Kako dobro ...	Pogosto imam težave	Včasih imam težave	Nikoli nimam težav
1. povezujem uro s prejšnjo?			
2. na začetku naredim uvod?			
3. na začetku ure jasno predstavim učne cilje?			
4. vodim uro po jasnih učnih korakih?			
5. poudarjam ključne točke?			
6. na koncu naredim povzetek?			

UE 3

Kako dobro poučujem?

Kako dobro ...	Pogosto imam težave	Včasih imam težave	Nikoli nimam težav
7. ohranjam ustrezen tempo?			
8. pridobim zanimanje študentov?			
9. ohranjam zanimanje študentov?			
10. se spopadam s pomanjkanjem pozornosti študentov?			
11. zastavljam vprašanja?			
12. odgovarjam na vprašanja študentov in se nanje odzivam?			

UE 3

Kako dobro poučujem?

Kako dobro ...	Pogosto imam težave	Včasih imam težave	Nikoli nimam težav
13. usmerjam študente k nalogam?			
14. dajem kratke odmore?			
15. organiziram delo v majhnih skupinah?			
16. rešujem razlike v zmožnostih študentov?			
17. spremljam delo študentov?			
18. uporabljam ilustracije/primere/zgodbe?			

UE 3

Kako dobro poučujem?

Kako dobro ...	Pogosto imam težave	Včasih imam težave	Nikoli nimam težav
19. ohranjam stik z vsemi študenti v predavalnici oz. razredu?			
20. rešujem težave posameznih študentov?			
21. zagotavljam ustreznost učnih (študijskih) gradiv?			
22. dobro uporabljam svoj glas in govorico telesa?			
23. sproti preverjam, kaj so se študenti naučili?			
24. gradim in ohranjam zaupanje študentov?			

UE 3

Kako dobro poučujem?

Kako dobro ...	Pogosto imam težave	Včasih imam težave	Nikoli nimam težav
25. prenašam svoje navdušenje na študente?			
26. delam zapiske svojih predavanj?			
27. pomagam študentom pri pisanju ustreznih zapiskov?			
28. dajem ustrezne izročke?			
29. uporabljam sodobno učno tehnologijo?			
30. pripravljam študente na naslednjo uro?			

UE 3

Lastnosti dobrih učiteljev

REFLEKTIVNA VAJA

Preberite spodnje trditve (na osnovi starejših in novejših raziskav) o lastnostih »dobrih« (učinkovitih) visokošolskih učiteljev. Za vsako od lastnosti ocenite (ustrezno odključajte), v kolikšni meri je značilna za vas in vaše poučevanje, pri čemer pomeni: 1 = Bolj malo značilno zame in za moje poučevanje, 2 = Kar precej značilno zame in za moje poučevanje, 3 = Zelo značilno zame in za moje poučevanje.

»Dobri« visokošolski učitelji:	1	2	3
1. zelo dobro poznajo svoje predmete oz. področja poučevanja;			
2. se na svoje poučevanje pripravijo z enako resnostjo in intelektualnim prizadevanjem, kot to počno pri svojem raziskovalnem delu;			

UE 3

Lastnosti dobrih učiteljev

REFLEKTIVNA VAJA

»Dobri« visokošolski učitelji:	1	2	3
3. poučujejo na različne načine, kar pomeni, da študentom omogočajo priložnosti za branje, poslušanje, govorjenje, pisanje, razmišljanje in delovanje;			
4. poučujejo študente oz. jim svetujejo o najboljših načinih učenja pri njihovih predmetih;			
5. pripravljajo zanimiva in stimulatívna učna gradiva;			
6. organizirajo svoje poučevanje osnovnih načel in konceptov na način, da jih lahko študenti »vidijo«;			

UE 3

Lastnosti dobrih učiteljev

REFLEKTIVNA VAJA

»Dobri« visokošolski učitelji:	1	2	3
7. izkazujejo navdušenje nad svojim predmetom in poučevanjem predmeta (z glasom, kretnjami, govorico telesa idr.);			
8. razlagajo učno snov na preprost in razumljiv način;			
9. dosegajo, da študenti dojemajo učno snov kot relevantno za njihova življenja in bodoče kariere;			
10. motivirajo študente in spodbujajo učenje skozi čustva - poskrbijo, da je učno izkustvo dramatično, humorno, presenetljivo, ipd.;			

UE 3

Lastnosti dobrih učiteljev

REFLEKTIVNA VAJA

»Dobri« visokošolski učitelji:	1	2	3
11. izkazujejo skrb in spoštovanje do študentov;			
12. spodbujajo sodelovalno in skupno delo študentov;			
13. se osredotočajo na ključne koncepte in napake pri razumevanju teh konceptov (namesto na pokrivanje vsebine oziromapodročja);			
14. uporabljajo metode poučevanja in akademskih nalog, ki od študentov zahtevajo, da se učijo na aktiven, odgovoren in sodelovalen način;			

UE 3

Lastnosti dobrih učiteljev

REFLEKTIVNA VAJA

»Dobri« visokošolski učitelji:	1	2	3
15. pripravljajo ustvarjalne, domiselne iz izzivajoče naloge, ki jih študenti rešujejo v majhnih skupinah;			
16. povezujejo svoje poučevanje s primeri in situacijami »resničnega sveta«;			
17. so zmožni improvizacije in prilagajanja spremenjenim okoliščinam in novim zahtevam;			
18. vključujejo v svoje poučevanje priložnosti za preverjanje znanja (kvizi, testi, naloge), tako da lahko študenti sproti preverjajo svojo uspešnost;			

UE 3

Lastnosti dobrih učiteljev

REFLEKTIVNA VAJA

»Dobri« visokošolski učitelji:	1	2	3
19. zagotavljajo študentom sprotne in kakovostne povratne informacije o njihovem delu in uspešnosti (npr. skozi komentiranje pisnih nalog);			
20. preverjajo učinkovitost svojega poučevanja in doseganja učnih ciljev ter na osnovi podatkov o tem spreminjajo svoje pristope in poučevalne strategije.			

VIRI:

Bain, K. (2004). *What the Best College Teachers Do*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Nilson, L. B. (2010). *Teaching at its best: A research-based resource for college instructors*. San Francisco: Jossey Bass.

Ramsden, P. (2003). *Learning to Teach in Higher Education*. London: RoutledgeFalmer.

UE 3

Moj dober učitelj

REFLEKTIVNA VAJA

V tej vaji boste razmišljali o lastnostih, značilnostih, navadah in vedênjih, ki jih pri poučevanju in delu s študenti izkazujejo dobri visokošolski učitelji. Storite kot sledi.

1. Delajte sami. Minuto ali dve razmišljajte o učiteljih, ki so vas poučevali v času študija in o njihovih različnih lastnostih, značilnostih, navadah in vedênjih, ki so jih izkazovali pri svojem poučevanju in delu s študenti. V spomin si priključite učitelja, ki ste si ga zapomnili kot DOBREGA učitelja. Na kratko napišite, zakaj je bil po vašem mnenju ta učitelj dober oz. po čem (lastnosti, značilnosti, navade, vedênja) ste si tega učitelja zapomnili kot dobrega učitelja. Bodite čim bolj konkretni.

Učitelj lahko npr.:

•	•
•	•
•	•
•	•

UE 3

Moj dober učitelj

REFLEKTIVNA VAJA

2. *Delajte s svojim(-i) kolegom(-i).* Izmenjajte svoja izkustva in napišite nekaj stvari, ki so po vašem mnenju značilne za dobrega visokošolskega učitelja.

Dober visokošolski učitelj je takšen, ki...

•	•
•	•
•	•
•	•
•	•
•	•

Značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedênj

Visokošolski učitelji pri poučevanju izkazujejo paleto vedênj, ki pomembno vplivajo na to, kako študenti doživljajo in, posledično, vrednotijo poučevanje. V raziskavi, s katero so želeli ugotoviti, ali se vedênja 'odličnih' učiteljev povezujejo z učinkovitim poučevanjem, so avtorji (Buskist idr., 2002) ugotovili 28 značilnosti odličnega učitelja in tem značilnostim ustrezna učiteljeva vedênja.

1. Preberite spodnje značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedênj in ocenite, v kolikšni meri te značilnosti veljajo za vas in izkazujete z njimi povezana vedênja. Na črto pred vsako od značilnosti napišite ustrezno črko, pri čemer pomeni:

A = Vselej izkazujem vedênja, ki odražajo to značilnost.

B = Pogosto izkazujem vedênja, ki odražajo to značilnost.

C = Včasih izkazujem vedênja, ki odražajo to značilnost.

D = Redko izkazujem vedênja, ki odražajo to značilnost.

E = Nikoli ne izkazujem vedênj, ki odražajo to značilnost.

Značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedênj

1. ___ **Avtoritativen** (pri predmetu vzpostavlja jasna pravila; v predavalnici ohranja red; govori glasno in z močnim glasom)
2. ___ **Daje konstruktivne povratne informacije** (pri predmetu vzpostavlja jasna pravila; v predavalnici ohranja red; govori glasno in z močnim glasom)
3. ___ **Dober poslušalec** (ne prekinja študentov, medtem ko govorijo; ohranja očesni stik in zastavlja vprašanja o poudarkih, ki jih dajejo študenti)
4. ___ **Dosegljiv** (objavlja pogovorne ure, daje telefonsko številko in informacije po e-pošti)
5. ___ **Dostopen/oseben** (se nasmehne; pozdravi študente; začinja pogovore; vabi k vprašanjem; spoštljivo odgovarja na komentarje študentov)
6. ___ **Načitan glede vsebine** (z lahkoto odgovarja na vprašanja študentov; ne bere naravnost iz knjige ali zapiskov; uporablja jasne in razumljive primere)

Značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedênj

7. ___ **Navdušen za poučevanje in temo** (se med uro nasmehne; pripravlja zanimive učne aktivnosti; uporablja kretnje in izraze čustev, da bi poudaril pomembne točke; komaj čaka, da se ura začne)
8. ___ **Podaja sodobne informacije** (povezuje temo s sodobnimi, stvarnimi situacijami; uporablja nedavne videe, revije in časopise, da bi demonstriral poudarke; govori o sodobnih temah; uporablja nove ali nedavne tekste)
9. ___ **Postavlja dnevne in semestrskc cilje** (pripravlja/sledi učnemu načrtu in ima cilje za vsako uro)
10. ___ **Prilagodljiv/odprt** (spreminja urnik dogodkov pri predmetu, če je potrebno; je dostopen zunaj pogovornih ur; je pozoren, ko študenti izražajo svoja mnenja; sprejema kritike drugih; dopušča študentom, da nadoknadijo zamujeno, ko je to ustrezno)
11. ___ **Pripravljen** (prinaša v razred potrebna gradiva; nikoli ne zamudi na uro; daje orise razredne diskusije)
12. ___ **Profesionalen** (lepo oblečen, urejen, čisti čevlji, hlače, bluže, obleke, srajce, kravate in brez nespodobnosti)

Značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedênj

13. ____ **Razumevajoč** (sprejema utemeljena opravičila za neprisotnost pri uri ali neopravljeno delo; je na razpolago za odgovarjanje na vprašanja pred ali po uri; ne izgublja potrpežljivosti do študentov in si vzame dodatni čas za obravnavo zahtevnih konceptov)
14. ____ **Realistična pričakovanja do študentov/pravično preverjanje in ocenjevanje** (pri uri obravnava gradivo, ki bo predmet preverjanja; piše relevantna vprašanja za preverjanje; ne preobremenjuje študentov z branjem; poučuje na nivoju, ki ustreza večini študentov)
15. ____ **Samozavesten** (govori jasno, vzpostavlja očesni stik, samozavestno odgovarja na vprašanja)
16. ____ **Senzitiven in dosleden** (se prepriča, da študenti razumejo prejšnjo snov, preden gre na novo; po potrebi ponavlja informacije; zastavlja vprašanja, da preveri ali študenti razumejo snov)
17. ____ **Si prizadeva, da bi bil boljši učitelj** (prosi študente za povratne informacije o svoji pedagoški zmožnosti; se udeležuje seminarjev in delavnic o poučevanju; uporablja nove metode poučevanja)

Značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedênj

18. ____ **Skromen** (priznava napake, se nikoli ne hvali in si ne prilašča zaslug drugih)
19. ____ **Spodbuja diskusijo pri uri** (med uro zastavlja kontroverzna in izzivajoča vprašanja; daje točke za sodelovanje; vključuje študente v skupinske aktivnosti)
20. ____ **Spodbuja in kaže skrb za študente** (pohvali dobro delo študentov; pomaga študentom, ki to potrebujejo; daje do datne točke; pozna imena študentov)
21. ____ **Spodbuja kritično mišljenje/intelektualno stimulirajoč** (zastavlja premišljena vprašanja; daje provokativne domače naloge; izvaja skupinske aktivnosti)
22. ____ **Spoštljiv** (ne ponižuje; ne spravlja v zadrego študentov; je vljuden do študentov; upošteva študente; ne prekinja študentov medtem ko govorijo; ne omalovažuje študentov)
23. ____ **Tehnološko kompetenten** (zna uporabljati računalnik; ve, kako uporabljati e-pošto s študenti; pri uri zna uporabljati projektor; ima spletno stran za svoj predmet)

Značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedênj

24. ____ **Točnost/obvladovanje časa** (v predavalnico prispe točno/zgodaj; konča pravočasno; podaja relevantno snov; pusti čas za vprašanja; se drži dogovorov glede srečanj; pravočasno vrača naloge)
25. ____ **Učinkovit komunikator** (govori jasno/glasno; uporablja pravilen jezik; daje jasne, prepričljive primere)
26. ____ **Ustvarjalen in zanimiv** (eksperimentira z metodami poučevanja; uporablja tehnologijo za podporo in izboljšanje predavanj; uporablja zanimive, relevantne in osebne primere; ni monoton)
27. ____ **Vesel/pozitiven/humoren** (pripoveduje šale in smešne zgodbe; se smeje s študenti)
28. ____ **Vzdržuje tesen odnos** (s šalami in smešnimi zgodbami pripravi študente do smeha; začenja in vzdržuje komunikacijo; pozna študente po imenih; se pogovarja s študenti pred in po uri)

UE 3

Značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedênj

2. Osredotočite se na značilnosti in z njimi povezana vedênja, za katere ste ocenili, da jih izkazujete včasih, redko ali pa jih sploh nikoli ne izkazujete. Za te značilnosti in z njimi povezana vedênja razmišljajte in nato na kratko napišite, kaj bi lahko v vaših vedênjih spremenili, da bi ta v čim večji meri odslikavala z vedênji povezane značilnosti 'odličnega' učitelja.

Svoje ideje na kratko napišite spodaj - napišite ustrezno številko značilnosti in z njo povezanih vedênj ter kaj bi po vašem mnenju lahko oziroma kaj boste naredili. Bodite čim bolj konkretni.

Lahko bi/bom:

_____

_____

_____

_____

_____

UE 3

Značilnosti odličnega učitelja s primeri učiteljevih vedênj

.....

.....

.....

.....

.....

.....

VIR:

Buskist, W., Sikorski, J., Buckley, T., & Saville, B. K. (2002). Elements of master teaching. V S.F. Davis in W. Buskist (ur.). *The teaching of psychology: Essays in honor of Wilbert J. McKeachie and Charles L. Brewer* (str. 27–39). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

POUČEVALNE STRATEGIJE IN VEŠČINE

Oblikovanje vprašanj z uporabo Bloomove taksonomije

Zastavljanje vprašanj sodi med osnovna pedagoška orodja vsakega učitelja, zastavljanje učinkovitih vprašanj pa je učiteljev večni izziv.

Učitelji zastavljajo vprašanja, da bi:

- pritegnili pozornost, vzbudili zanimanje;
- postavili pred študente izziv;
- preverili predhodno znanje in razumevanje;
- usmerjali razmišljanje študentov o temi, konceptih in idejah;
- spodbujali višje ravni mišljenja (analiza, sinteza, vrednotenje...);
- spodbujali razmišljanje študentov o lastnem učenju in razumevanju (metakognicija) idr.

Raziskave ugotavljajo, da visokošolski učitelji namenijo zastavljanju vprašanj manj kot 4 odstotke časa pri predavanju in da so vprašanja, ki jih zastavljajo, redko takšna, ki od študentov zahtevajo, da poglo-

bljeno razmišljajo (Davis, 1993).

Obstajajo različne vrste vprašanj, ki ustrezajo različnim namenom njihove uporabe. Med najpogosteje uporabljenimi so:

- *Vprašanja zaprtega tipa:* Vprašanja zahtevajo kratke, ozko usmerjene in zgoščene odgovore, npr. *Ali je...? Kaj je...? Kolikšen je delež... v...?* Služijo za preverjanje pomnjenja, za ogrevanje na začetku ure ali pred zahtevnejšim delom.
- *Vprašanja odprtega tipa:* Na ta vprašanja ni mogoče odgovoriti z 'da' ali 'ne', ampak omogočajo mnogo odgovorov in perspektiv. Pogosto se začenjajo z 'zakaj' ali 'kako'. Spodbujajo dialog in interakcijo.

POUČEVALNE STRATEGIJE IN VEŠČINE: OBLIKOVANJE VPRAŠANJ Z UPORABO BLOOMOVE TAKSONOMIJE

- *Vprašanja za razjasnjevanje:* Vprašanja učiteljem pomagajo pri ugotavljanju razumevanja snovi ali pri razumevanju tega, kar je hotel povedati študent, npr. *Kaj ste mislili, ko ste rekli...?*
- *Vprašanja, ki sprašujejo po dokazih:* Npr. *Kako to veste? S čim bi utemeljili svojo trditev?*
- *Preiskovalna oz. sondažna vprašanja:* Vprašanja omogočajo globlji vpogled in podrobnosti, ki jih potrebujemo, da bi si bili na jasnem, npr. *Ali mi lahko poveste kaj več o tem? Kako veste, da...? Zakaj je to pomembno? Za kaj bi to uporabili?*
- *Usmerjevalna vprašanja:* Vprašanja so koristna za spodbujanje refleksije o temi ali vprašanju, razvijanje idej idr. Npr. *Ali bi razmislili/upoštevali...?*
- *Hipotetična vprašanja:* Ta vprašanja postavljajo teoretično situacijo v prihodnosti, odkrivajo način razmišljanja in vodijo študenta h globljemu razumevanju, npr. *Kaj bi se zgodilo, če bi...?, Kaj bi morali storiti, da bi...?*

- *Retorična vprašanja:* To so trditve v obliki vprašanj, ki praviloma ne zahtevajo odgovorov, služijo pa za ohranjanje pozornosti in spodbujanje razmišljanja. Npr. *Ali ne bi bilo dobro, če bi...? Kdo ne bi hotel...? Zakaj bi kdo tako mislil...?*

Drug način razvrščanja vprašanj pa jemlje kot osnovo nivo njihove miselne zahtevnosti oz. kompleksnosti. Med različnimi klasifikacijami vprašanj na tej osnovi je v visokošolskem izobraževanju najbolj znana in najpogosteje uporabljena **Bloomova taksonomija** (Bloom, 1956), ki temelji na šestih hierarhičnih nivojih miselnih veščin, ki jih morajo v procesu razmišljanja o vprašanju in oblikovanja odgovora uporabljati študenti, in sicer:

1. *Poznavanje:* Vprašanje od študentov zahteva, da prepoznajo ali si v spomin prikličejo informacijo, npr. *Kdo/kaj/kdaj/kje ...? Ali lahko naštejete/definirate/opišete...?*

POUČEVALNE STRATEGIJE IN VEŠČINE: OBLIKOVANJE VPRAŠANJ Z UPORABO BLOOMOVE TAKSONOMIJE

2. Razumevanje: Vprašanje od študentov zahteva, da razložijo, dajo primere, povzamejo s svojimi besedami, npr. *Ali lahko poveste s svojimi besedami? Ali lahko pojasnite razliko med... in...? Kaj pomeni, da...? Kaj je glavna ideja...? Kaj pomeni, če...?*

3. Uporaba: Vprašanje zahteva uporabo znanja (dejstev, postopkov, načel...), npr. *Kako bi uporabili...? Kaj bi storili v tej situaciji? Kako je to povezano z...? Zakaj je to pomembno?*

4. Analiza: Vprašanje od študentov zahteva, da razgradijo pojem ali diagnosticirajo situacijo z razstavljanjem na sestavne dele in razlago odnosov med njimi, npr. *Ali lahko razčlenite/opišete lastnosti...? Kako se to povezuje z...? Kako bi razvrstili? Kakšen dokaz bi lahko našli za...?*

5. Sinteza: Vprašanje od študentov zahteva, da s svojim razmišljanjem povežejo posamezne sestavine v novo celoto ali obliko, npr. *Kaj lahko na osnovi tega sklepate? Kako bi formulirali/prilagodili/načrtovali/oblikovali...? Kaj bi se zgodilo, če bi...? Kaj (na osnovi vaše analize) predlagate?*

6. Vrednotenje: Vprašanje od študentov zahteva, da izrekajo sodbe na osnovi kritične presoje, standardov, kriterijev idr., npr. *Kaj bi izbrali in zakaj? Zakaj bi bilo bolje, če...? Katere kriterije bi uporabili za...? Kako bi ocenili...? S čim utemeljujete vaše stališče?*

Izbira ravni miselne zahtevnosti pri oblikovanju vprašanj je odvisna od cilja oziroma učnega izida, ki naj bi ga pri uri (učni enoti, predmetu) dosegli študenti.

Gradivo za to učno enoto vsebuje praktično vajo iz oblikovanja vprašanj z uporabo Bloomove taksonomije (**Vaja iz oblikovanja vprašanj z uporabo Bloomove taksonomije**).

VIRA:

Bloom B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals. Handbook 1: Cognitive domain*. White Plains, NY: Longman.

Davis, B. G. (1995). *Tools for Teaching*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Vaja iz oblikovanja vprašanj z uporabo Bloomove taksonomije

V tej vaji boste razvijali in izboljševali svoje veščine oblikovanja vprašanj pri poučevanju, pri čemer boste uporabili Bloomovo taksonomijo (izvirna verzija, Bloom in sod., 1956). Storite, kot sledi:

1. Preberite kratke opise šestih ravni Bloomove taksonomije in primere osnov za vprašanja za vsako od ravni ter nato seznam *glagolov dejavnosti*, ki ustrezajo vsaki od ravni (na drugi strani spodaj).
2. Izberite ožjo temo (pojem, koncept, načelo, teorijo, idejo, postopek), ki jo poučujete pri vašem predmetu in napišite 2–3 s temo povezana vprašanja za vsako od šestih ravni Bloomove taksonomije; to pomeni miselnih veščin, ki jih morajo v procesu razmišljanja o vprašanju in oblikovanja odgovora uporabljati študenti.

Ravni Bloomove taksonomije s primeri osnov za oblikovanje vprašanj.

1. raven: Poznavanje – podajanje vsebine, navajanje dejstev, izrazov, osnovnih pojmov.

1. Poznavanje: Sposobnost priklica oz. zapomnitve dejstev, pri čemer njihovo razumevanje ni nujno potrebno

Primeri osnov: Kaj je ...? Kdo je ...? Kako je ...? Kje je ...? Kdaj je ...? Kako se je zgodilo ...? Kako bi razložil ...? Kako bi opisal ...? Kako bi pokazal ...? Lahko našteješ ...?

Vprašanja:

Vaja iz oblikovanja vprašanj z uporabo Bloomove taksonomije

2. raven: Razumevanje – izkazovanje razumevanja dejstev z organiziranjem, primerjanjem, interpretiranjem, opisovanjem in navajanjem glavnih idej.

Primeri osnov: Kako bi razvrstil...? Kako bi primerjal/poiskal nasprotje...? Ali lahko razložiš s svojimi besedami...? Kako bi z drugimi besedami izrazil pomen...? Katera dejstva/ideje kažejo ...? Kaj je glavna ideja...? Katere trditve podpirajo...? Kaj pomeni, če ...? Kako bi povzel ...?

Vprašanja:

3. raven: Uporaba – reševanje problemov z uporabo pridobljenega znanja, dejstev, tehnik in pravil na različne načine.

Primeri osnov: Kako bi uporabil...? Kako bi organiziral...? Kako bi pokazal razumevanje ...? Kako drugače bi lahko načrtoval...? Kaj bi se zgodilo, če...? Lahko uporabiš te podatke za/pri ...? Katere podatke bi vzel/izbral, da bi pokazal ...? Kaj bi vprašal, če bi se pogovarjal z ...?

Vprašanja:

Vaja iz oblikovanja vprašanj z uporabo Bloomove taksonomije

4. raven: Analiza – preučevanja in razstavljanje informacij na njihove dele z ugotavljanjem motivov in vzrokov, prepoznavanje skritih pomenov, delanje zaključkov in iskanje dokazov v podporo trditvam.

Primeri osnov: Lahko razčleniš ali opišeš lastnosti...? Kako je... povezano s/z ...? Zakaj po tvojem mnenju ...? Za kaj gre pri ...? Lahko našteješ elemente ...? Kaj lahko ugotoviš pri ...? Kako bi razvrstil/kategoriziral ...? Kakšen dokaz lahko najdeš ...? Kakšen je odnos med ...? Kako deluje ...?

Vprašanja:

5. raven: Sinteza – povezovanje informacij v celoto na drugačen način (npr. s povezovanjem elementov v novo obliko ali predlaganjem alternativnih rešitev), uporaba starih idej za ustvarjanje novih, posploševanje na osnovi danih dejstev, povezovanje znanja z različnih področij, povezovanje informacij v celoto na drugačen način (npr. s povezovanjem elementov v novo obliko ali predlaganjem alternativnih rešitev), uporaba starih idej za ustvarjanje novih, posploševanje na osnovi danih dejstev, povezovanje znanja z različnih področij.

Vaja iz oblikovanja vprašanj z uporabo Bloomove taksonomije

Primeri osnov: Kaj bi se zgodilo, če bi...? Ali lahko podrobneje razložiš zakaj...? Ali lahko predlagaš alternativo...? Kaj/kako bi spremenil/prilagodil..., da bi...? Kako lahko dosežeš čim večje zmanjšanje/povečanje/...? Kako bi preizkusil ...? Ali lahko formuliraš...? Ali lahko predvidiš rezultat/izid, če ...? Kako bi ocenil rezultat ...? Se lahko domisliš načina, kako bi ...?

Vprašanja:

6. raven: Vrednotenje – predstavljanje in zagovarjanje mnenj z izrekanjem sodb o informacijah in dokazih, o veljavnosti idej, teorij idr. na osnovi določenih kriterijev, presojanje na osnovi argumentov.

Primeri osnov: Kaj meniš o...? Kako bi dokazal/oporekal ...? Lahko oceniš vrednost ali pomen...? Ali bi bilo bolje, če bi...? Zakaj bi izbral...? Kaj bi priporočal ...? Kako bi ocenil ...? Kaj lahko navedeš v podporo...? Za kaj bi se odločil...? Čemu bi dal prednost...? Kako presojaš/si razlagaš...? S čim bi lahko podprl trditev/stališče, da ...? Kako bi upravičil...? kateri podatki oziroma informacije upravičujejo sklep, da ...? Zakaj bi bilo bolje, če ...?

Vprašanja:

Vaja iz oblikovanja vprašanj z uporabo Bloomove taksonomije

Glagoli dejavnosti na osnovi Bloomove taksonomije (izvirna verzija, Bloom, 1956)

- *Poznavanje*: navesti, naštetih, definirati, določiti, poiskati, označiti, prepoznati, opisati, pokazati, poimenovati, primerjati, ponoviti, razvrstiti, pokazati, povedati, povezati, urediti idr.
- *Razumevanje*: razložiti, navesti primere, primerjati, razlikovati, razvrstiti, ekstrapolirati, sklepati, posplošiti, ponazoriti, nakazati, interpretirati, parafrazirati, predvideti, poročati, povzeti idr.,
- *Uporaba*: uporabiti, izračunati, pokazati (kako), dodati, spremeniti, razvrstiti, sestaviti, preveriti, predvideti, demonstrirati, izbrati, prakticirati, manipulirati, modificirati, pokazati, rešiti idr.
- *Analiza*: analizirati, razstaviti na sestavne dele, poiskati razlike, primerjati, kontrastirati, organizirati, izbrati, oceniti, izračunati, kategorizirati, preiskati, preizkusiti, postaviti pod vprašaj, testirati idr.
- *Sinteza*: kategorizirati, kombinirati, urediti, formulirati, sestaviti (združiti), organizirati, razložiti, oblikovati, tvoriti, integrirati, modificirati, načrtovati, predpisati, predlagati, rekonstruirati idr.
- *Vrednotenje*: oceniti, ovrednotiti, določiti, izmeriti, razvrstiti, primerjati, podpreti, utemeljiti, predvideti, interpretirati, upravičiti, pripisati čemu, določiti rezultat, izbrati, kritizirati idr.